

ОДЛУКЕ УСТАВНОГ СУДА СРБИЈЕ

Кодекс професионалне етике адвоката и упис у Именик

Представком је дата иницијатива Уставном суду за оцену законитости Одлуке о измени Кодекса професионалне етике адвоката коју је донела Скупштина Адвокатске коморе Србије на седници одржаној 13. маја 1989. године. Овом Одлуком предвиђено је да кандидат за упис у Именик адвоката мора бити достојан за обављање адвокатуре. Достојност се утврђује и цени у складу са Кодексом. Није достојно вршењу адвокатуре „лице које је у свом ранијем друштвеном и професионалном понашању изражавало негативан став према адвокатури као самосталној друштвеној служби и њеној друштвеној улози...“, затим лице „које је водило нечастан живот који би изглед адвокатуре могло озбиљно нарушити“, те „лице које је стекло пензију по било ком основу радом ван адвокатуре“.

Према наводима иницијатора, оспореном Одлуком утврђени су услови за упис у Именик адвоката незаконити, јер се ови услови могу прописати само законом, што је и учињено чланом 29. Закона о адвокатури и служби правне помоћи, а не и одлуком Адвокатске коморе. Тако је одредбом члана 94, став 2. Закона предвиђено шта се може уривати Кодексом професионалне етике адвоката. Иницијатор сматра да је садржај оспорене Одлуке без икаквих критеријума и да омогућава самовољу и злоупотребу.

У одговору Адвокатске коморе Србије наводи се да је чланом 2. Закона о изменама и допунама Закона о адвокатури и служби правне помоћи („Службени гласник СРС“, бр. 1/88), којим је измењен члан 29, став 2, тач. 6. Закона „дато овлашћење Адвокатској комори да цени, поред законских услова, и друге услове који су прописани општим актима Коморе и Кодексом професионалне етике адвоката“. Изменом Кодекса, Комора није мењала нити догуњавала законске услове већ је у складу са својим ставом и правима која су јој дата Законом оценила да се адвокатуром као значајном друштвеном службом не треба да баве лица којима је по сили закона престао радни однос због одласка у пензију, а посебно не она лица која би тек почињала да се баве овом значајном професијом, а којима је законом предвиђени радни век истекао. У одговору се наводи да се сматра друштвено неоправданим да пензионери започињу вршење адвокатуре у време када им радна способност слаби, а бављење адвокатуром изискује изузетне физичке и психичке напоре. Ако је у складу са уставним одредбама решење да се истеклом одређених година радног стажа и одређених година старости мора ићи у пензију, тада је уставна и одредба Кодекса да та лица не могу вршити адвокатуром, јер је положај лица која се баве адвокатуром Уставом изједначен са положајем лица у радном односу.

Услови за вршење адвокатуре као самосталне делатности могу се у смислу члана 65. Устава СР Србије (Амандман XIX, тач. 1) утврђивати само законом. Чланом 29. Закона о адвокатури и служби правне помоћи („Службени гласник СРС“, број 27/77, 1/88) ови услови су и таксативно утврђени, те се поред осталих услова за упис у Именик адвоката тражи „да је својим досадашњим стручним радом и понашањем опредељен за заштиту Уставом и законима утврђеног правног поретка и слобода и права грађанина, што утврђује адвокатска комора у складу с општим друштвеним мерилима и Кодексом професионалне адвокатске етике“. Одредбом члана 94. Закона предвиђена су овлашћења Адвокатске коморе Србије у погледу утврђивања професионалне етике адвоката и то тако да се Кодексом професионалне етике утврђују општа правила о раду адвоката у вршењу адвокатуре, основне моралне и друге норме у понашању адвоката према лицима чији се правни интереси заступају и према друштвеној заједници, основне норме о одговорности адвоката, као и друга правила чији је циљ обезбеђивање савесног вршења адвокатуре. Из садржаја оспорене Одлуке (којом је предвиђено да се адвокатуром не може бавити лице које је стекло пензију, као и други разлози недостојности за вршење адвокатуре) произлази

да се њоме фактички прописују услови за упис у Именик адвоката. Тиме је Адвокатска комора Србије прекорачила овлашћење из члана 29. и 94. Закона о адвокатури и служби правне помоћи, уређујући односе који су у законској надлежности Републике према одредби члана 65. (Амандман XIX) и члана 299, став 1, тачка 11. Устава СР Србије.

Моралне и друге норме у Кодексу професионалне етике могу да буду критеријум за оцену рада и понашања да би се утврдило да ли одређено лице испуњава Законом утврбени услов за вршење адвокатуре — опредељеност за заштиту Уставом и законима утврбеног правног поретка и слобода и права грађана — али се Кодексом не могу прописивати посебни услови за бављење адвокатуром или мењати Законом утврбени услови.

Из наведених разлога Уставни суд је поништио Одлуку адвокатске коморе.

(Одлука Уставног суда Србије ИУ-бр. 227/89 од 23. новембра 1989. године)

Специјализација лекара

Иницирано је покретање поступка пред Уставним судом Србије за утврђивање неуставности и незаконитости члана 5, тач. 5. и 7. Одлуке о изменама Правилника о специјализацији и стручном усавршавању Здравствене радне организације Дом здравља, Титово Ужице, од 9. децембра 1989. године.

По наводима подносиоца представке, оспорене тач. 5. и 7. члана 5. Одлуке неуставне су и незаконите, јер предвиђају друштвено-политички и самоуправни рад као критеријум за остваривање права на стручно усавршавање, односно овлашћују руководиоце раднике да утврђују број бодова по основу радног доприноса, што омогућава субјективизам и злоупотребу у његовој процени.

Доносилац оспореног акта сматра да су оспорене измене и допуне члана 5, тач. 5. и 7. Правилника у складу с одредбом Закона о здравственој заштити, па је стога раднички савет био овлашћен да утврди и овакве критеријуме за остваривање права на специјализацију и стручно усавршавање.

Оспореном Одлуком, коју је донео Раднички савет ове здравствене организације 9. фебруара 1989. године, измењене су тач. 5. и 7. члана 5. Правилника о специјализацији и стручном усавршавању из 1974. године, са изменама и допунама од 28. јула 1988. године. Чланом 5. Правилника утврђени су критеријуми за остваривање права радника на специјализацију, и стручно усавршавање и то: радни стаж, успех у току судија, учешће у стручном раду, радна дисциплина и однос према раду, самоуправна и друштвено-политичка активност, рад у појединим службама и радни допринос. Према тач. 5. оспорене Одлуке друштвено-политички и самоуправни рад радника вредније друштвено-политички одбор Дома здравља, који чине директор Дома, секретар СО Савеза комуниста, председник СО Синдиката, председник Савета, председник Збора и председник Омладине, бројем бодова од 1 до 10.

Законом о умереном образовању и васпитању репулисано је по ред осталог и стицање образовања за седми два степен стручне спреме — специјализација (чл. 188—198). Овим Законом нису предвиђени услови и критеријуми за специјализацију здравствених радника, а у ставу 3. члана 194. предвиђено је да се организација и остваривање специјализације здравствених радника за седми два степен стручне спреме може ближе уредити посебним законом у складу са одредбама овог Закона.

Одредбама става 1. члана 176. Закона о здравственој заштити („Службени гласник СРС“, бр. 42/87 — пречишћен текст и 20/89) предвиђени су услови под којима здравствени радници могу да се специјализују (завршен приправнички стаж, положен стручни испит и најмање две године рада, после завршеног приправничког стажа), а у ставу 2.

истог члана одређено је у којим се случајевима радницима може одобрити специјализација после приправничког стажа. Према члану 177. истог Закона здравствена организација је овлашћена да у складу са планом стручног усавршавања и специјализације упућује здравствене раднике на специјализацију по поступку и на начин утврђен самоуправним општим актом.

По оцени Суда, здравствена организација је овлашћена да предвиди критеријуме на основу којих утврђује предност кандидата које упућује на специјализацију. Које ће критеријуме здравствена организација предвидети зависи од њених интереса, потреба и материјалних могућности за специјализацију одређених кадрова. Међутим, прописивање друштвено-политичке и самоуправне активности као критеријума у супротности је с одредбама чл. 10. и 13, ст. 1. Устава СР Србије. Наиме, права и положај радника у удруженом раду не могу се доводити у зависност од друштвено-политичког рада и рада у самоуправним органима и њиховим телима, које су опште право и обавеза сваког радника. Прописивањем оваквих критеријума и њиховим вредновањем друштвено-политички рад и самоуправни послови доводе се у ред послова који се обављају у виду занимања, што је у супротности с основним уставним и законским начелима.

Разматрајући оспорене одредбе члана 5, тач. 7. Одлуке, којом је предвиђено да радник на основу објективних мерила за утврђивање радног доприноса по основу квалитета и квантитета рада добија од 12 до 10 бодова, при чему радни допринос радника утврђује одређени руководиоци радника, Уставни суд Србије није нашао основа за прихватање иницијативе. Утврђивање радног доприноса радника као критеријума за утврђивање реда првенства за остваривање права на специјализацију и стручно усавршавање, по оцени Суда, није несаслагасно са наведеним уставним одредбама, а у складу је с овлашћењима из члана 177. Закона о здравственој заштити.

На основу изложеног, Суд је одлучио да укине спорне одредбе Одлуке.

(Одлука Уставног суда СР Србије ИУ-266/89 од 7. децембра 1989. године)

Форма уговора о промету непокретности

Не прихвата се иницијатива за покретање поступка за утврђивање неуставности члана 4, став 4. и чл. 22, 23, 24, 24а, 25, 26. и 27а. Закона о промету непокретности („Службени гласник СРС“, број 43/81, 24/85 и 28/87).

Представком је дата иницијатива Уставном суду за покретање поступка за оцену уставности одредаба Закона о промету непокретности („Службени гласник СРС“, бр. 28/87).

Чланом 4. Закона предвиђена је обавезна писмена форма уговора којим се врши промет непокретности, с тим што потписе уговарача треба да овери надлежни суд. Одредбом става 4. овог члана предвиђено је да суд може признати правно дејство писменог уговора иако прописи уговарача нису оверени код суда, али под одређеним условима (да промет није забрањен, да је уговор извршен у целини или претежним делом, да је непокретност стечена у границама закона, да је плаћен порез на промет, итд.). Одредбом чл. 22—27а. Закона утврђено је право прече куповине непокретности и то пољопривредног земљишта, шума и шумског земљишта, земљишта у грађевинском подручју, породичне стамбене зграде или стана и пословне просторије, што би морало да буде испоштовано.

Представка не садржи разлоге и аргументе којима би се довела у питање уставност наведених законских одредаба, већ се наводи иницијатора односе на формулацију и целисходност одређених законских решења, те однос између оспореног Закона и Закона о својини на деловима зграда („Службени лист СФРЈ“, број 43/66 и 57/65 — при-

мењује се као републички закон) у погледу права прече куповине непокретности.

Оспореним одредбама Закона питање форме и правног дејства уговора о промету непокретности и права прече куповине уређена су у оквиру овлашћења Републике из члана 83. и члана 99. став 1, тач. 3. Устава СР Србије (тач. 1, Амандмана ХХХИ) да уређује услове промета непокретности и облигационе односе. С обзиром да уређивањем ових односа није доведен у питање било који од уставних принципа тиме што је дато право Суду да призна уговор о промету непокретности који је фактички извршен, Уставни суд је решио да не прихвати дату иницијативу за покретање поступка за оцену уставности спорних одредаба наведеног Закона.

(Решење Уставног суда Србије ИУ-бр. 61/89 од 23. новембра 1989. године)

припремио Томислав Велковић

ОДЛУКЕ ВИШЕГ ПРИВРЕДНОГ СУДА СР СРБИЈЕ

Побијање правних радњи и компензација

Тужилац који се налази у стечају тужбом је тражио да се утврди да су без правног дејства правне радње према тужиоцу — извршена наплата од тужиоца за испоручену робу и то уместо у новцу у роби.

Првостепени суд је утврдио да је наплата дуга у роби неуобичајена и да су тако предузете правне радње према тужиоцу без правног дејства па је наложио туженику да врати узету робу која ће ући у стечајну масу.

Што се тиче компензационог приговора, првостепени суд је нашао да нема услова за компензацију јер се води спор за побијање правних радњи и да је тужени дужан да овоје потраживање оствари пријављивањем у стечајну масу.

Тужени у жалби побија пресуду и истиче да има места компензацији јер су се услови стекли отварањем стечајног поступка, а поготово што је наплата дуга преузимањем робе проглашена радњом без правног дејства према тужиоцу, па је предложио да се пресуда преиначи и усвоји компензациони приговор или да се пресуда укине и предмет врати на поновни поступак.

Другостепени суд је уважио жалбу туженика, пресуду укинуо а предмет вратио на поновни поступак.

Из образложења:

Није основано становиште првостепеног суда да нема услова за компензацију због тога што се води спор за побијање правних радњи неправилне наплате дуга од стране туженика. Ово са разлога што је првостепени суд правилно нашао да су правне радње наплата дуга у роби од тужиоца без правног дејства јер је таква наплата неуобичајена а тужилац је отишао у стечај. Али суд је заузео погрешно становиште да се не може извршити компензација дуга због тога што се води спор за побијање правних радњи. Ово имајући у виду да се према Закону о санацији и престанку организација удруженог рада и других субјеката, међусобна потраживања стечајног дужника и повериоца која су доспела на дан отварања стечаја пребацију и тасе, а то се пријављује стечајном управнику ради евиденције.

Како првостепени суд због погрешног заузетог становишта није ни утврдио да ли су се тражбине среле, односно да ли су доспеле на дан отварања стечаја, то је ваљало пресуду укинути а предмет вратити на поновни поступак, да првостепени суд утврди да ли су испуњени услови за компензацију у погледу доспелости и неспорности међусобних потраживања па да одлучи о компензационом приговору туженика“.